

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi G. P.-R. o wznowienie postępowania zakończonego
prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w R.
z dnia 5 lipca 2013 r., wydanym w sprawie
z wniosku G. P.-R.
przy uczestnictwie J. Z., K. Z. s. A., K. Z.
s. H., S. Z. s. A., S. Z. s. H.
o dział spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 11 lutego 2015 r.,
zażalenia skarżącej na postanowienie Sądu Okręgowego w R.
z dnia 26 czerwca 2014 r.

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w R. odrzucił na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. skargę o wznowienie postępowania wniesioną przez wnioskodawczynię G. P.-R. stwierdzając, że wskazane przez skarżącą nowe okoliczności i dowody, mające wypełnić podstawę wznowienia z art. 403 § 2 k.p.c., w rzeczywistości nie potwierdzają wystąpienia tej podstawy. Sąd uznał, że powołane w skardze okoliczności i dowody były obiektywnie wykrywalne w czasie trwania postępowania o dział spadku, którego wznowienia domaga się skarżąca i nie zostały ujawnione przez nią wyłącznie z powodu niedołożenia odpowiedniej staranności w prowadzeniu postępowania i poszukiwaniu środków dowodowych.

Wnioskodawczyni zażaliła się na to postanowienie, domagając się jego zmiany i uwzględnienia skargi, ewentualnie jego uchylenia i przekazania skargi Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Zarzuciła błędną wykładnię art. 403 § 2 k.p.c. oraz naruszenie art. 410 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżąca zakwestionowała prawidłowość interpretacji art. 403 § 2 k.p.c. dokonanej przez Sąd Okręgowy, który przyjął, że nowe fakty i dowody, z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu to takie, których nie mogła wcześniej wykryć mimo skorzystania z pomocy biura detektywistycznego w toku tego postępowania, niezależnie od tego czy miała wiedzę pozwalającą jej dostrzec potrzebę podjęcia czynności wyjaśniających z udziałem specjalistycznego podmiotu.

Wnioskodawczyni domagała się wznowienia postępowania o dział spadku, w wyniku którego gospodarstwo rolne, stanowiące składnik spadku objęty jej wnioskiem o przyznanie na wyłączną własność, przypadło ostatecznie uczestnikowi K. Z., synowi A., jako dającemu lepszą gwarancję jego należytego prowadzenia. Podstawą wznowieniową z art. 403 § 2 k.p.c., którą wskazała wnioskodawczyni było wykrycie przez nią po zakończeniu postępowania, że u uczestnika K. Z. syna A. w postępowaniu karnym, toczącym się równolegle z postępowaniem o dział spadku, stwierdzono chorobę psychiczną i orzeczono umieszczenie w zamkniętym

szpitalu psychiatrycznym jako środek zabezpieczający. Wyjaśniła, że wcześniej nie miała podejrzeń co do stanu zdrowia psychicznego uczestnika, nie wiedziała też o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu karnym i przeprowadzonych w jego trakcie badaniach psychiatrycznych. Do zlecenia biuru detektywistycznemu zadania zebrania informacji o uczestniku skłoniło ją otrzymanie pisma z podpisem uczestnika, który wzbudził jej wątpliwości co do swej autentyczności oraz podjęcie działań w kierunku sprzedaży spadkowego gospodarstwa przez J. Z., a nie przez K. Z. Z zebranego przez detektywa wywiadu dowiedziała się o postępowaniu karnym przeciwko uczestnikowi, a z akt tego postępowania – o jego chorobie psychicznej, która całkowicie wyłączyła zdolność rozpoznania przez uczestnika znaczenia czynu, o który był oskarżony i stała się przyczyną orzeczenia wobec niego umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym. Sąd Okręgowy, nie kwestionując, że wnioskodawczyni dowiedziała się o tych okolicznościach i uzyskała dowody z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy karnej już po zakończeniu postępowania o dział spadku, ani, że są to okoliczności, które mogły wpłynąć na wynik sprawy ocenił, że były to fakty i dokumenty dostępne dla wnioskodawczyni już wcześniej, skoro postępowanie karne toczyło się w tym samym sądzie, a detektywa skarżąca mogła zaangażować przez cały czas trwania postępowania działowego, szczególnie uzasadnione stało się to po uchyleniu sprawy o dział spadku do ponownego rozpoznania, kiedy głównym zagadnieniem było ustalenie, który ze spadkobierców ma lepsze kwalifikacje, aby otrzymać spadkowe gospodarstwo.

Wymagana przez art. 403 § 2 k.p.c. przesłanka wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu rozumiana jest powszechnie jako ujawnienie okoliczności i dowodów nieujawnionych i jednocześnie nieujawnialnych w poprzednim postępowaniu, bo nie znanych stronom (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNC 1969/2/36). Niemożność skorzystania w poprzednim postępowaniu z określonych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych nie zachodzi, gdy istniała obiektywna możliwość powołania ich w tym postępowaniu, a tylko na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia czy błędnej oceny potrzeby ich powołania strona tego nie uczyniła (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego

1999 r., II CKN 807/98, z dnia 12 lutego 2004 r., V CZ 158/03, nie publ. i z dnia 25 maja 2011 r., II CZ 3/11, nie publ.). W postanowieniu z dnia 4 marca 2005 r. (III CZP 134/04, nie publ.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że fakty ujawnialne to te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich. W rozpatrywanej sprawie podstawowe jest zagadnienie dostępności dla wnioskodawczyni wiedzy o stanie zdrowia psychicznego uczestnika w czasie trwania postępowania objętego wnioskiem o wznowienie, decydujące znaczenie ma bowiem obiektywna możliwość powołania określonych faktów i zawnioskowania stosownych dowodów, relatywizowana jednakże do wiedzy strony, która obejmować musi co najmniej informacje uzasadniające powzięcie przez nią w toku poprzedniego postępowania podejrzeń, że fakty takie mają miejsce, a dowody istnieją. Nie można natomiast przyjąć zapatrywania Sądu Okręgowego, opartego na założeniu, że strona ma obowiązek wykazania szczególnej podejrzliwości, a prawidłowe prowadzenie postępowania sądowego wymaga podejmowania czynności inwigilacyjno-śledczych w celu poszukiwania wiadomości o faktach i dowodach. Należyta staranność w gromadzeniu materiału dowodowego polega na rzetelnej analizie informacji i obserwacji dostępnych stronie w normalnych okolicznościach, bez udziału agencji detektywistycznych, i wyselekcjonowaniu na ich podstawie istotnych faktów i właściwych dowodów. Jeżeli zważyć, że w toku poprzedniego postępowania uczestnik K. Z. syn A. brał udział w rozprawach i był dwukrotnie przesłuchiwany, przy czym jego zachowanie w czasie przesłuchań ani składane przez niego zeznania - jak wynika z protokołów - nie wzbudzały zastrzeżeń co do jego stanu psychicznego, trudno przypisywać wnioskodawczyni podstawy do podejrzeń w tym zakresie. Jeżeli w toku postępowania działowego nie pojawiły się wzmianki o postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko uczestnikowi, nie można zarzucić wnioskodawczyni, że powinna o tym postępowaniu nie tylko wiedzieć ale zainteresować się jego przebiegiem i wystąpić o udzielenie jej akt do wglądu. W konsekwencji podzielić należy stanowisko wnioskodawczyni, że zaskarżone postanowienie zapadło z naruszeniem art. 403 § 2 k.p.c. oraz art. 410 § 1 k.p.c. i uchylić je na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

